

ції.

Отже, проведене дослідження системи маркетингової інформації комерційного банку на нинішньому етапі розвитку світового ринку банківських послуг дає можливість зробити висновок, що будь-який банк може ефективно існувати лише тому, що сформовано попит на його послуги. Процес аналізу середовища в даному випадку є логічно первинним у послідовності етапів всієї системи стратегічного управління. Навіть створенню банку та процесу формулювання його місії та цілей апріорі має передувати аналіз середовища, у ході якого визначається сама доцільність створення банку. Стратегічний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів середовища має здійснюватися одночасно та містити у собі процедуру зіставлення переваг і недоліків з умовами діяльності банку.

1.Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку. – Суми: ВТД „Універсальна книга”, 2003.

2.Дробязко А.А., Сушко В.И. Банки Украины. Обобщенный портрет по итогам 2004 года // Финансовые риски. – 2004. – №3-4(37). – С.55-75.

3.Домрачев В.М., Кульпінський С.В. Дефіцит ліквідності чи недостатній контроль за ризиками: аналіз банківської кризи 2004 року // Финансовые риски. – 2004. – №3-4(37). – С.76-80.

4.Кириченко О.А. Банківський менеджмент. – К.: Знання, 2005. – 831 с.

5.Москвин В.А. Организация кредитования инвестиционных проектов в коммерческом банке // Банковское дело. – 1998. – №8. – С.85-86.

Отримано 22.02.2006

УДК 336.71 : 330

Ю.О.ТКАЧЕНКО

Державна податкова інспекція в Черкаській області, м.Черкаси

ВПЛИВ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ НА СПЕЦИФІКУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

Розглядаються питання впливу ризиків банківської діяльності на формування грошово-кредитної політики в регіоні. Досліджено взаємозалежність існування в економіці країни банківського ризику та фінансової кризи.

Умови глобалізації світових фінансових ринків поставили нові завдання перед банківською системою України, вирішення яких можливе лише шляхом врахування впливу сучасних ризиків банківської діяльності на формування грошово-кредитної політики регіону.

Проблемам аналізу грошово-кредитної політики присвятили свої праці вітчизняні науковці В.Гесць, А.Мороз, А.Гриценко, М.Савлук, І.Лютий, банківських ризиків – М.Бор, Н.Соколинська, Н.Панов, С.Наконечний та ін. Проте, незважаючи на достатньо високий ступінь

дослідження цієї проблематики, в спеціальній економічній літературі досі немає єдиної чітко визначеної методики оцінки впливу банківських ризиків на методи проведення грошово-кредитної політики в регіоні.

Тому метою даного дослідження є виявлення основних напрямів впливу банківських ризиків на специфіку грошово-кредитної політики регіону.

Грошово-кредитна політика регіону являє собою сукупність заходів держави в особі представництва Національного банку України (НБУ) в регіоні, спрямованих на розробку і реалізацію стратегії по забезпеченню цілеспрямованого, стійкого розвитку і функціонування соціальної, економічної та екологічної сфер регіону на основі ефективного формування і використання грошових і кредитних його ресурсів.

Грошово-кредитна політика – це курс, що проводиться державою, і заходи, що здійснюються в сфері грошового обігу і кредиту, спрямовані на забезпечення стійкого, ефективного функціонування економіки, підтримку в належному стані грошової системи. О.Г.Семенюта, визначаючи грошово-кредитну політику, виділив грошову та кредитну складові цього поняття, тобто грошово-кредитна політика – це сукупність заходів грошової політики, що визначає зміни грошової маси, і кредитної політики, спрямованої на регулювання обсягу кредитів, рівня процентних ставок та інших показників ринку позичкових капіталів [1, с.199].

Таким чином, грошово-кредитна політика держави (регіону) визначає зовнішні параметри, що регулюють діяльність регіональних банків та їх ризиків: безпосередньо – зовнішніх (наприклад, інфляційного), опосередковано – внутрішніх (наприклад, кредитного і процентного).

В Україні грошово-кредитну політику на кожний черговий рік визначає та проводить НБУ. Комерційні банки не можуть ефективно функціонувати без центрального банку, що захищає їх клієнтів від різних кредитних ризиків: ліквідного, кредитного і системного. При проведенні єдиної грошово-кредитної політики НБУ використовує цілий комплекс інструментів, що відрізняються між собою за: формою впливу (прямі та непрямі); об'єктами впливу (пропозиція грошей і попит на гроші); характером регульованих параметрів (кількісні й якісні).

Усі методи використовуються в сукупності і поділяються на дві групи: загальні, що впливають на ринок позичкових капіталів у цілому, і вибіркові – регулюють конкретні види кредиту або кредитування обраних підприємств, галузей і т.д. Перша група методів (загальні) містить у собі: дисконтну (облікову) політику, операції на відкритому

ринку, встановлення нормативів обов'язкових резервів, процентні ставки по операціях, рефінансування банків, валютне регулювання, встановлення орієнтирів зростання грошової маси і прямі кількісні обмеження; друга – встановлення кількісних параметрів на кредити пріоритетних галузей, створення спеціальних кредитно-фінансових установ (організацій), що здійснюють кредитування пріоритетних галузей за нижчими процентними ставками.

Серед перелічених методів виділяють найважливіші щодо поточного періоду розвитку економіки регіону і банківської системи. Основними інструментами і методами грошово-кредитної політики НБУ щодо регіону в даний час є: рефінансування регіональних банків, процентні ставки за операціями НБУ, нормативи обов'язкових резервів, операції на відкритому ринку з державними цінними паперами.

Зокрема, рефінансування банків, а також зниження кредитного ризику для НБУ буде здійснюватися за допомогою видачі тільки забезпечених кредитів. Для підтримки ліквідності комерційних банків НБУ буде практикуватися видача стабілізаційних кредитів терміном до одного року тощо.

Особливістю процесу регулювання процентних ставок у сучасній економіці України є те, що НБУ не впливає безпосередньо на встановлення процентних ставок комерційних банків для своїх клієнтів. Вплив НБУ на рівень процентних ставок здійснюється, головним чином, за допомогою регулювання грошової пропозиції і заходів для підвищення ефективності й надійності банківської системи. У цьому випадку ставка рефінансування (дисконтна ставка НБУ) виступає для регіональних комерційних банків індикатором, який відображає характер грошово-кредитної політики, що проводиться. Банки залежно від рівня кредитного, а також процентного ризиків можуть самостійно знижувати ризик шляхом зміни процентних ставок. Протягом періоду реформування банківської системи України (1991-2004 рр.) НБУ неодноразово змінював дисконтну ставку. На 1.01.2006 р. в Черкаській області вона становила 16,8% [2] (в економічно розвинених країнах цей показник становить 6-8% річних) [3]. Зміна дисконтної ставки спричиняє зміну умов не тільки на грошовому ринку, але й на ринку цінних паперів, у чому виявляється непрямий вплив даного механізму регулювання і змінюється рівень ринкового ризику в регіоні.

Для проведення операції на відкритому ринку НБУ використовує винятково державні цінні папери. Купуючи в комерційних банків цінні папери, НБУ вивільняє їхню ліквідність і розширює можливості для кредитування. Держава, збільшуючи обсяги емісії цінних паперів, намагається вирішити проблему дефіциту держбюджету. До недавнього

часу відбувалося послідовне витіснення довгострокових кредитів і зростання короткострокових кредитів, ситуація характеризувалася високим рівнем інфляції (відповідно – високим рівнем інфляційного ризику). Кредитні ресурси були недоступними для виробничих підприємств через зменшення концентрації фінансового капіталу країни на ринку цінних паперів. Тому необхідно реально оцінити можливість перетворення ліквідних активів у прийнятний засіб платежу (наприклад, реальність реалізації великого пакету цінних паперів в один день). Також необхідно враховувати можливість або неможливість використання додаткових джерел фінансування (залучення міжбанківських кредитів, можливість розплачуватись власними векселями або навпаки закриття кредитної лінії і припинення зовнішнього фінансування). У Т.Коха останнє одержало назву ліквідності пасивів [4]. Сам ризик ліквідності, крім чистого ризику недооцінки балансу поточних списань і прибутків коштів клієнтів, містить у собі також дисбаланс активів і пасивів, що виникає в наслідок їх непогодженості за термінами, у наслідок коливань ринкових, валютних курсів, процентних ставок, реалізації кредитних ризиків тощо. Тобто фактично ризик ліквідності багато в чому є результатом прояву інших ризиків, є підсумковим складовим ризиком.

Ризики, які виникають при операціях кредитування, значно погіршують ситуацію з ліквідністю банку, призводять, крім збитків, до появи браку активів для відшкодування пасивів на конкретну дату. Якщо величина неповернення перевищує існуючий на даний момент запас ліквідності (в тому числі потенційний), то банк може виявитись неплатоспроможним на даний момент, що потребує експертних заходів для виходу із становища, яке склалося. У випадку, коли запасу ліквідності достатньо на даний момент, реалізація кредитного ризику призведе до скорочення даного запасу, що в результаті погіршить становище банку і збільшить ризик втрати ліквідності.

На сучасному етапі розвитку економіки України особливо чітко виявився взаємозв'язок інфляції та фінансового ринку. Одним з важливих ринкових інструментів зменшення інфляції є фінансовий ринок. Останній може впливати на стан грошового обігу в трьох напрямках: розміщення державних цінних паперів і здійснення операцій на відкритому ринку, стимулювання інвестицій, випуск неемісійних корпоративних цінних паперів для обслуговування розрахунків. В перші роки незалежності в Україні розміщення державних цінних паперів було засобом покриття витрат бюджету, при цьому кошти бюджету направлялися знову у сферу споживання (заробітна плата, пенсії, соціальні допомоги тощо) і негативно впливали на обсяги грошової маси і

темпи інфляції (борги бюджету зростали швидше, ніж доходи). У результаті, ринок державних цінних паперів, унаслідок збільшення витрат бюджету, сприяв розвитку інфляційних процесів. Таким чином, одна з основних функцій грошово-кредитної політики – це ефективне управління інфляційними процесами – не виконувалася належним чином. Рівень інфляційного ризику практично не піддавався управлінню. При цьому в умовах відсутності тісного зв'язку між зростанням грошової маси, інфляцією і реальною економікою одним з найбільш прийнятних варіантів залишався процес нарощування грошової пропозиції і стабільна курсова політика. В результаті відбулося зниження інфляційних і девальваційних очікувань, а разом з ними – і рівня процентних ставок.

Грошово-кредитна політика, що проводилася в 2002-2005 рр., сприяла зміні ситуації на кредитних ринках. Комерційними банками України в 2004 р. надані кредити всім галузям господарства і населенню в розмірі близько 20 млрд. грн., що становить приблизно третину сукупних активів банків [2], тоді як у країнах з розвинутою економікою цей показник становить 60-70% банківських активів [3].

Серед причин, що стримують активність банків у процесі кредитування реального сектору економіки, є не тільки слабка капіталізація вітчизняних банків, але й відсутність досить довгих кредитних ресурсів, високий ступінь кредитних ризиків і відсутність ефективної системи рефінансування регіональних комерційних банків.

У рамках вивчення впливу грошово-кредитної політики на рівень регіональних банківських ризиків необхідно зупинитися на кризах, що відбуваються внаслідок її неефективності, точніше на взаємозв'язку понять „ризик” - „криза” у рамках грошово-кредитної політики, що проводиться. В даний час основними цілями подальшого розвитку банківського сектору є зміцнення стійкості банківського сектору, що включає можливість виникнення банківських криз.

Економічна теорія трактує кризу як одну з фаз циклу виробництва (криза, депресія, поживавлення, підйом), що характеризується різким спадом обсягів виробництва в результаті надвиробництва товарів (робіт, послуг) порівняно з платоспроможністю. При цьому економічна криза має тимчасовий характер і повторюється періодично (у такий спосіб виявляється циклічність розвитку економіки).

Сучасні автори крім економічних криз виділяють кризи фінансові. Криза фінансова – глибокий розлад державної фінансової системи, що супроводжується інфляцією, нестійкістю курсів цінних паперів, виявляється в різкій невідповідності доходів бюджету їхнім витратам, нестабільності і падінні валютного курсу, національної грошової оди-

ниці, взаємних неплатежах економічних суб'єктів, невідповідності грошової маси в обігу вимогам закону грошового обігу. У цілому, фінансові кризи характеризують протиріччя в стані фінансової системи або фінансових можливостях організації (у тому числі й банків).

Вчені-економісти поняття „криза” найтіснішим чином пов'язують з поняттям „ризик”, пояснюючи це тим, що ризик значною мірою впливає на методологію розробки будь-якого управлінського рішення: приймаючи рішення, будь-який менеджер враховує можливість настання кризи і тому для нього особливо гостро сприймається ризик помилок.

Будь-яка економічна або фінансова криза різко підвищує рівень усіх видів економічних ризиків. В умовах спаду української економіки, що тривав багато років, переплетення економічної й фінансової криз, кризи неплатежів питання управління ризиками та їх урахування у сучасній українській економіці стоїть особливо гостро. Кризи, що виникали протягом останніх 10 років в Україні, наочно демонструють функціонування різних видів ризиків.

Таким чином, сьогодні ситуацію у вітчизняній банківській системі, зокрема, регіональній, імовірно не можна характеризувати як кризову, однак, існує ще досить завдань, що вимагають нагального вирішення. Крім того, економіка України розвивається нестабільно, то прискорюючи, то сповільнюючи темпи розвитку, і це значно впливає на становлення саме ринкової національної банківської системи, здатної конкурувати із західними.

1.Семенюта О.Г. Организация деятельности коммерческих банков. – Минск: БГЭУ, 2001. – 221 с.

2.www.kbs.org.ua.

3.www.bank.gov.ua.

4.Кох Т.У. Проблемы денежного обращения, кредита и бизнеса. – М.: Спектр. – 1998. – 635 с.

Отримано 22.02.2006

УДК 332.85

И.Г.БУРКУН

Харьковская национальная академия городского хозяйства

ПРОГРАММА МОЛОДЕЖНОГО КРЕДИТОВАНИЯ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДА

Приводится структура жилищных условий молодежи, механизмы обеспечения жильем молодых семей. Рассматриваются вопросы, возникающие при выдаче ипотечных кредитов, социально-психологические и экономические проблемы в процессе реализации программы молодежного кредитования; пути решения проблем.